

GRATTIUS FALISCUS

CYNEGETICA (536 vers)

v.1   Dona cano divum, laetas venantibus artis,
 2   auspicio, Diana, tuo ; prius omnis in armis
 3   spes fuit et nuda silvas virtute movebant
 4   inconsulti homines vitaque erat error in omni.
 5   Post alia, propiore, via meliusque profecti
 6   te sociam, ratio, rebus sumpsere gerendis ;
 7   hinc omne auxilium vitae rectusque reluxit
 8   ordo et contiguas didicere ex artibus artis
 9   proserere, hinc demens cecidit violentia retro.
 10   Sed primum auspiciu deus artibus altaque circa
 11   firmamenta dedit ; tum partis quisque secutus
 12   exegere suas tetigitque industria finem.
 13   Tu trepidam bello, vitam, Diana, ferino
 14   qua primam quaerebat opem, dignata repertis
 15   protegere auxiliis orbemque hac solvere noxa.
 16   Adscivere tuo comites sub nomine divae
 17   centum : omnes nemorum, umentes de fontibus omnes
 18   Naides, et Latii satyri Faunusque subibant
 19   Maenaliusque puer, domitrixque Idaeae leonum
 20   mater, et inculto Silvanus termite gaudens.
 21   His ego praesidibus nostram defendere sortem
 22   contra mille feras et non sine carmine jussus
 23   carmine et arma dabo et venandi persequar artis.
 24   Armorum casses, plagique exordia, restes,
 25   prima jubent tenui nascentem jungere filo
 26   limbum et quadruplicis tormento adstringere limbos :
 27   illa operum patiens, illa usus linea longi
 28   tunc ipsum e medio cassem quo nascitur ore
 29   per senos circum usque sinus laqueabis, ut omni
 30   concipiat tergo, si quisquam est plurimus, hostem.
 31   At bis vicanos spatium praetendere passus
 32   rete velim plenisque decem consurgere nodis ;
 33   ingrati majora sinus impendia sument.
 34   Optuma Cinyphiae, ne quid cunctere, paludes
 35   lina dabunt ; bonus Aeolia de valle Sibyllae
 36   fetus et aprico Tuscorum stuppea campo
 37   messis contiguum sorbens de flumine rorem,
 38   qua cultor Latii per opaca silentia Thybris
 39   labitur inque sinus magno venit ore marinos.
 40   At contra nostris imbellia lina Faliscis
 41   Hispanique alio spectantur Saetabis usu.
 42   Vix operata suo sacra ad Bubastia lino
 43   velatur sonipes aestivi turba Canopi :
 44   ipse in materia damnosus candor inertis
 45   ostendit longe fraudem atque exterruit hostis.
 46   At pauper rigui custos Alabandius horti
 47   cannabinas nutrit silvas, quam commoda nostro
 48   armamenta operi. Gravis est tutela, sed illis
 49   tu licet Haemonios includas retibus ursos.
 50   Tantum ne subeat vitiorum pessimus umor

51 ante cave : non est umentibus usus in armis,
 52 nulla fides. Ergo seu pressa flumina valle
 53 inter opus clausaeque malum fecere paludes,
 54 sive improvisus caelo perfuderit imber,
 55 illa vel ad flatum Helices oppande serenae
 56 vel caligineo laxanda reponite fumo.
 57 Idcirco et primas linorum tangere messes
 58 ante vetant quam maturis accenderit annum
 59 ignibus et claro Plias se prompserit ortu.
 60 Imbiberit : tanto respondet longior usus.
 61 Magnum opus et tangi, nisi cura vincitur, impar.
 62 Nonne vides veterum, quos prodit fabula rerum,
 63 semideos illi aggeribus temptare superbis
 64 caeli iter et matres ausi atrectare deorum,
 65 quam magna mercede meo sine munere silvas
 66 impulerint ? Flet adhuc et porro flebit Adonin
 67 victa Venus, ceciditque suis Ancaeus in arvis
 68 (et praedexter erat, geminisque securibus ingens)
 69 ipse deus cultorque feri Tirynthius orbis,
 70 quem mare, quem tellus, quem praeceps janua Ditis
 71 omnia temptantem, qua laus erat obvia, passa
 72 hinc decus et famae primum impetravit honorem.
 73 Exige si qua meis respondet ab artibus ergo
 74 gratia quae vires fallat collata ferinas :
 75 sunt quibus immundo decerptae vulture plumae
 76 instrumentum operis fuit et non parva facultas.
 77 Tantum inter nivei jungantur vellera cygni,
 78 et satis armorum est. Haec clara luce coruscant
 79 terribiles species, at vulture dirus ab atro
 80 turbat odor silvas meliusque alterna valet res.
 81 Sed quam clara tuis et pinguis pluma sub armis,
 82 tam mollis tactu et non sit creberruma nexu,
 83 ne reprensas suis properantem linea pennae
 84 implicet atque ipso mendosa coarguat usu.
 85 Hic magis in cervos valuit metus ; ast ubi lentae
 86 interdum Libyco fucantur sandyce pennae
 87 linteaeque expositis lucent anconibus arma,
 88 rarum si qua metus eludet belua falsos.
 89 Nam fuit et laqueis aliquis curracibus usus :
 90 cervino jussere magis contexere nervo ;
 91 fraus teget insidias habitu mentita ferino.
 92 Quid qui dentatas iligno robore clausit
 93 venator pedicas, quam dissimulantibus armis
 94 saepe habet imprudens alieni lucra laboris !
 95 O felix, tantis quem primum industria rebus
 96 prodidit auctorem ! Deus ille an proxima divos
 97 mens fuit, in caecas aciem quae magna tenebras
 98 egit et ignarum perfudit lumine vulgus ?
 99 Dic age Pierio (fas est) Diana, ministro.
 100 Arcadium stat fama senem, quem Maenalus auctor
 101 et Lacedaemoniae primum vidistis Amyclae
 102 per non adsuetas metantem retia valles
 103 Dercylon. Haut illo quisquam se justior egit,
 104 haut fuit in terris divum observantior alter :
 105 ergo illum primis nemorum dea finxit in arvis
 106 auctoremque operi dignata inscribere magno
 107 jussit adire suas et pandere gentibus artes.
 108 Ille etiam valido primus venabula dente

109 induit et proni moderatus vulneris iram
110 omne moris exceptit onus ; tum stricta verutis
111 dentibus et gemina subiere hastilia furca
112 et quidam totis clausurunt ensibus hastas,
113 ne cessaret iners in vulnere massa ferino.
114 Blandimenta vagae fugies novitatis : ibidem
115 exiguo nimiove nocent. Sed lubricus errat
116 mos et ab expertis festinant usibus omnes.
117 Quid, Macetum immensos libeat si dicere contos ?
118 Quam longa exigui spicant hastilia dentes !
119 Aut contra ut tenero destrictas cortice virgas
120 praegravat ingenti pernix Lucania cultro !
121 Omnia tela modi melius finxere salubres,
122 quocirca et jaculis habilem perpendimus usum :
123 neu leve vulnus eat neu sit brevis impetus illi.
124 Ipsa arcu Lyciaque suos Diana pharetra
125 armavit comites : ne tela relinquitte divae :
126 magnum opus et volucres quondam fecere sagittae.
127 Disce agedum et validis dilectum hastilibus omnem.
128 Plurima Threiciis nutritur vallibus Hebri
129 cornus et umbrosae Veneris per litora myrtus
130 taxique pinusque Altinatesque genestae
131 et magis incomptos opera juturus agrestis
132 termes. Ab Eois descendit virga Sabaeis
133 mater odorati multum pulcherruma turis :
134 illa suos usus intractatumque decorem
135 (sic nemorum jussere deae) natalibus hausit
136 arbitriis ; at enim multo sunt ficta labore
137 cetera quae silvis errant hastilia nostris :
138 nunquam sponte sua procerus ad aethera termes
139 exiit inque ipsa curvantur stirpe genestae.
140 Ergo age luxuriam primo fetusque nocentis
141 detrahe : frondosas gravat indulgentia silvas.
142 Post ubi proceris generosa stirpibus arbor
143 se dederit teretisque ferent ad sidera virgae,
144 stringe notas circum et gemmantis exige versus.
145 His, si quis vitium nociturus sufficit, umor
146 ulceribus fluet et venas durabit inertis.
147 In quinos sublata pedes hastilia plena
148 caede manu, dum pomiferis advertitur annus
149 frondibus et tepidos autumnus continet imbres.
150 Sed cur exiguis tantos in partibus orbis
151 lustramus ? Prima illa canum, non ulla per artis
152 cura prior, sive indomitos vehementior hostis
153 nudo Marte premas seu bellum ex arte ministres.
154 Mille canum patriae ductique ab origine mores
155 quoique sua. Magna indocilis dat proelia Medus
156 magna que diversos extollit gloria Celtas.
157 Arma negant contra Martemque odere Geloni,
158 sed natura sagax : Perses in utroque paratus.
159 Sunt qui Seras alant, genus intractabilis irae ;
160 at contra faciles magnique Lycaones armis.
161 Sed non Hyrcano satis est vehementia gentis
162 tanta suae : petiere ultro fera semina silvis ;
163 dat Venus accessus et blando foedere jungit.
164 Tunc et mansuetis tuto ferus errat adulter
165 in stabulis utroque gravem succedere tigrin
166 ausa canis majore tulit de sanguine fetum.

167 Sed praeceps virtus : ipsa venabitur aula
 168 ille tibi et pecudum multo cum sanguine crescet.
 169 Pasce tamen : quaecumque domi sibi crimina fecit,
 170 excutiet silva magnus pugnator adepta.
 171 At fugit adversos idem quos repperit hostis
 172 Umber : quanta fides, utinam, et sollertia naris,
 173 tanta foret virtus et tantum vellet in armis !
 174 Quid, freta si Morinum dubio refluentia ponto
 175 veneris atque ipsos libeat penetrare Britannos ?
 176 O quanta est merces et quantum impendia supra,
 177 si non ad speciem mentiturosque decores
 178 (parvis haec una est catulis jactura Britannis),
 179 at magnum cum venit opus promendaque virtus
 180 et vocat extremo praeceps discrimine mavors :
 181 non tunc egregios tantum admirere Molossos.
 182 Comparat his versuta suas Athamania gentes
 183 Alorusque Pheraeque et clandestinus Acarnan :
 184 sicut Acarnanes subierunt proelia furto,
 185 sic canis illa suos taciturna supervenit hostis.
 186 At clangore citat quos nondum conspicit apros
 187 Aetola quaecumque canis de stirpe : malignum
 188 officium, sive illa metus convicia rupit
 189 seu frustra nimius properat favor. Et tamen illud
 190 ne vanum totas genus aspernere per artis :
 191 mirum quam celeres et quantum nare merentur,
 192 tum non est victi quoi concessere labori.
 193 Idcirco variis miscebo gentibus usum :
 194 quondam inconsultis mater dabit Umbrica Gallis
 195 sensum agilem, traxere animos de patre Gelonae
 196 Hyrcano et vanae tantum Calydonia linguae
 197 exhibit vitium patre emendata Molosso.
 198 Scilicet ex omni florem virtute capessunt
 199 et sequitur natura favens. At te leve si qua
 200 tangit opus pavidosque juvat compellere dorcas
 201 aut versuta sequi leporis vestigia parvi,
 202 Petroniost haec fama cani, volucresque Sycambros
 203 et pictam macula Vertraham delige flava :
 204 ocior adfectu mentis pennaque cucurrit,
 205 sed premit inventas, non inventura latentis
 206 illa feras, quae Petroniis bene gloria constat.
 207 Quod si maturo pressantes gaudia lusu
 208 dissimulare feras tacitique accedere possent,
 209 illis omne decus, quod nunc, metagontes, habetis,
 210 constaret : silva sed virtus irrita damno est.
 211 At vestrum non vile genus, non patria, vulgo
 212 Sparte quos et Creta suos promittit alumnos :
 213 sed primum celsa lorum cervice ferentem,
 214 Glympice, te silvis egit Boeotius Hagnon,
 215 Hagnon Astylides, Hagnon, quem plurima semper
 216 gratia per nostros unum testabitur usus.
 217 Hic trepidas artis et vix novitate sedentes
 218 vidit qua propior peteret via nec sibi turbam
 219 contraxit comitem nec vasa tenentia longe :
 220 unus praesidium atque operi spes magna petito
 221 adsumptus metagon lustrat per nota ferarum
 222 pascua, per fontes, per quas trivere latebras.
 223 Primae lucis opus : tum signa vapore ferino
 224 intemerata legens si quast qua fallitur ejus

225 turba loci, majore secat spatia extera gyro ;
 226 atque hic egressu jam tum sine fraude reperto
 227 incubuit, spatiis qualis permissa Lechaeis
 228 Thessalium quadriga decus, quam gloria patrum
 229 excitat et primae spes ambitiosa coronae.
 230 Sed ne qua ex nimio redeat jactura favore,
 231 lex dicta officiis : neu voce lacesseret hostem
 232 neve levem praedam aut propioris pignora lucri
 233 amplexus primos nequiquam effunderet actus ;
 234 jam vero impensum melior fortuna laborem
 235 cum sequitur juxtaque domus quaesita ferarum,
 236 et sciat occultos et signis arguat hostes :
 237 (aut effecta levi testatur gaudia cauda
 238 aut ipsa infodiens uncis vestigia plantis
 239 mandit humum celsisve adprensat naribus auras) ;
 240 et tamen, ut ne prima faventem pignora fallant,
 241 circum omnem aspretis medius qua clauditur orbis
 242 ferre pedem accessusque abitusque notare ferarum
 243 admonet et, si forte loco spes prima fefellit,
 244 rusum opus incubuit spatiis ; at, prospera si res,
 245 intacto repetet prima ad vestigia gyro.
 246 Ergo ubi plena suo rediit victoria fine,
 247 in partem praedae veniat comes et sua norit
 248 praemia : sic operi juvet inseruisse benigne.
 249 Hoc ingens meritum est, haec ultima palma tropaei,
 250 Hagnon magne, tibi divum concessa favore :
 251 ergo semper eris, dum carmina dumque manebunt
 252 silvarum dotes atque arma Diania terris.
 253 Hic et semiferam thoum de sanguine prolem
 254 finxit. Non alio major sub pectore virtus,
 255 sive in lora voces seu nudi ad pignera martis.
 256 Thoes commissos (clarissima fama) leones
 257 et subiere astu et parvis domuere lacertis ;
 258 nam genus exiguum et pudeat, quam informe, fateri,
 259 vulpina species : tamen huic exacta voluntas.
 260 At non est alius quem tanta ad munia fetus
 261 exercere velis, aut te tua culpa refellet
 262 inter opus, quom sera cadit prudentia damno.
 263 Junge pares ergo et majorum pignore signa
 264 feturam prodantque tibi metagonta parentes,
 265 qui genuere sua pecus hoc inmane juvena.
 266 Et primum expertos animi, quae gratia prima est,
 267 in venerem jungam. Tum sortis cura secunda,
 268 ne renuat species aut quem detractet honorem.
 269 Sint celsi vultus, sint hirtae frontibus aures,
 270 os magnum, et patulis agitados naribus ignes
 271 spirent, adstricti succingant ilia ventres,
 272 cauda brevis longumque latus discretaque collo
 273 caesaries neu pexa nimis neu frigoris illa
 274 impatiens ; validis tum surgat pectus ab armis,
 275 quod magnos capiat motus magnisque supersit.
 276 Effuge qui lata pandit vestigia planta :
 277 mollis in officio. Siccis ego dura lacertis
 278 crura velim et solidos haec in certamina calces.
 279 Sed frustra longus properat labor, abdita si non
 280 altas in latebras unque inclusa marito
 281 femina : nec patres Veneris sub tempore magnos
 282 illa neque emeritae servat fastigia laudis.

283 Primi complexus, dulcissima prima voluptas
 284 (hunc Veneri dedit impatiens natura furorem),
 285 si tenuit custos et mater adultera non est.
 286 Da requiem gravidae solitosque remitte labores :
 287 vix oneri super illa suo. Tum deinde monebo,
 288 ne matrem indocilis natorum turba fatiget,
 289 percensere notis jamque inde excernere pravos.
 290 Signa dabunt ipsi. Teneris vix artibus haeret
 291 ille tuos olim non defecturus honores,
 292 jamque illum impatiens aequae vehementia sortis
 293 extulit : adfectat materna regna sub alvo,
 294 ubera tota tenet, a tergo liber aperto,
 295 dum tepida indulget terris clementia mundi ;
 296 verum ubi Caurino perstrinxit frigore vesper,
 297 irreptat turbaque potens operitur inertii.
 298 Illius et manibus vires sit cura futuras
 299 perpensare : levis deducet pondere fratres :
 300 nec me pignoribus, nec te mea carmina fallent.
 301 Protinus et cultus alios et debita fetae
 302 blandimenta ferēs curaque sequere merentem :
 303 illa perinde suos, ut erit, de lacte minores
 304 ad longam praestabit opem. Tum denique, fetae
 305 cum desunt operi, fregitque industria matres,
 306 transeat in catulos omnis tutela relictos.
 307 Lacte novam pubem facilique tuebere maza,
 308 nec luxus alios avidaeque impendia vitae
 309 noscant : haec magno redivit indulgentia damno.
 310 Nec mirum : humanos non est magis altera sensus,
 311 tollit ni ratio et vitiis adeuntibus obstat.
 312 Haec illast Pharios quae fregit noxia reges,
 313 dum servata cavis potant Mareotica gemmis
 314 nardiferumque metunt Gangem vitiisque ministrant.
 315 Sic et Achaemenio cecidisti, Lydia, Cyro :
 316 atqui dives eras ac fluminis aurea venis.
 317 Scilicet ad summam ne quid restaret habendi,
 318 tu quoque luxuriae fictas dum colligis artes
 319 et sequeris demens alienam, Graecia, culpam,
 320 o quantum et quotiens decoris frustrata paterni !
 321 At qualis nostris, quam simplex mensa Camillis !
 322 Qui tibi cultus erat post tot, Serrane, triumphos !
 323 Ergo illi ex habitu virtutisque indole priscae
 324 imposuere orbi Romam caput, actaque ab illis
 325 ad caelum virtus summosque tetendit honores.
 326 Scilicet exquis magna sub imagine rebus
 327 prospicies, quae sit ratio, et quo fine regendae.
 328 Idcirco imperium catulis unusque magister
 329 additur : ille dapes poenamque operamque moramque
 330 temperet, hunc spectet silvas domitura juvenus.
 331 Nec vile arbitrium est : quocumque haec regna dicantur,
 332 ille tibi egregia juvenis de pube legendus,
 333 utrumque et prudens et sumptis impiger armis.
 334 Quod nisi et accessus et agendi tempora belli
 335 noverit et socios tutabitur hoste minores,
 336 aut cedent aut illa tamen victoria damno est.
 337 Ergo in opus vigila factusque ades omnibus armis :
 338 (arma acuere virum) ; tegat imas fascia suras ;
 339 sit pellis vitulina, suis et tergore fulvo
 340 ire decet, niteant canaque e maele galeri,

341 ima Toletano praecingant ilia cultro
 342 terribilemque manu vibrata falarica dextra
 343 det sonitum et curvae rumpant non pervia falces.
 344 Haec tua militia est. Quin et Mavortia bello
 345 vulnera et errantis per tot divertia morbos
 346 causasque adfectusque canum tua cura tueri est.
 347 Stat Fatum supra totumque avidissimus Orcus
 348 pascitur et nigris orbem circumsonat alis.
 349 Scilicet ad magnum major ducenda laborem
 350 cura, nec expertos fallat deus : huic quoque nostrae
 351 est aliud, quod praestet opus, placabile numen.
 352 Nec longe auxilium, licet alti vulneris orae
 353 abstiterint atroque cadant cum sanguine fibrae :
 354 inde rape ex ipso qui vulnus fecerit hoste
 355 virosam eluviem lacerique per ulceris ora
 356 sparge manu, venas dum sucus comprimat acer :
 357 mortis enim patuere viae. Tum pura monebo
 358 circum labra sequi tenuique includere filo.
 359 At si pernicies angusto pascitur ore,
 360 contra pande viam fallentisque argue causas
 361 morborum : in vitio facilis medicina recenti ;
 362 sed tacta impositis mulcent pecuaria palmis
 363 (id satis) aut nigrae circum picis unguine signant ;
 364 quodsi dstricto levis est in vulnere noxa,
 365 ipse habet auxilium validae natale salivae.
 366 Illa gravis labes et curis altior illis,
 367 cum vitium causae totis egere latentes
 368 corporibus seraque aperitur noxia summa.
 369 Inde emissa lues et per contagia morbi
 370 venere in vulgum fusaque exercitus ingens
 371 aequali sub labe ruit, nec viribus ullis
 372 aut merito venia est aut spes exire precanti.
 373 Quod sive a Stygia letum Proserpina nocte
 374 extulit et Furiis commissam ulciscitur iram,
 375 seu vitium ex alto spiratque vaporibus aether
 376 pestiferis, seu terra suos populatur honores :
 377 fontem averte mali. Trans altas ducere calles
 378 admoneo latumque fuga superabitis amnem.
 379 Hoc primum effugium leti : tunc ficta valebunt
 380 auxilia et nostra quidam redit usus ab arte.
 381 Sed varii motus nec in omnibus una potestas :
 382 disce vices et quae tutelast proxima tempta.
 383 Plurima per catulos rabies invictaque tardis
 384 praecipitat letale malum : sit tutius ergo
 385 antire auxiliis et primas vincere causas.
 386 Namque subit, nodis qua lingua tenacibus haeret,
 387 (vermiculum dixere) mala atque incondita pestis.
 388 Ille ubi salsa siti praecepit viscera longe,
 389 aestivos vibrans accensis febris ignes,
 390 moliturque fugas et sedem spernit amaram.
 391 Scilicet hoc motu stimulisque potentibus acti
 392 in furias vertere canes. Ergo insita ferro
 393 jam teneris elementa mali causasque recidunt.
 394 Nec longa in facto medicinast ulcere : purum
 395 sparge salem et tenui permulce vulnus olivo :
 396 ante relata suas quam nox bene compleat umbras,
 397 ecce aderit factique oblitus vulneris ultro
 398 blanditur mensis cereremque efflagitat ore.

399 Quid, priscas artes inventaque simplicis aevi,
 400 si referam ? Non illa metus solacia falsi
 401 tam longam traxere fidem. Collaribus ergo
 402 sunt qui lucifugae cristas inducere maelis
 403 jussere aut sacris conserta monilia conchis
 404 et vivum lapidem et circa Melitensia nectunt
 405 curalia et magicis adjutas cantibus herbas.
 406 Ac sic offectus oculique venena maligni
 407 vicit tutela pax impetrata deorum.
 408 At si deformis lacerum dulcedine corpus
 409 persequitur scabies, longi via pessima leti :
 410 in primo accessu tristis medicina, sed una
 411 pernicies redimenda anima, quae prima sequaci
 412 sparsa malost, ne dira trahant contagia vulgus.
 413 Quodsi dat spatium clemens et promonet ortu
 414 morbus, disce vias et qua sinit artibus exi.
 415 Tunc et odorato medicata bitumina vino
 416 Hipponiasque pices neglectaeque unguen amurcae
 417 miscuit et summam complectitur ignis in unam.
 418 Inde lavant aegros : atque ira coercita morbi
 419 laxatusque rigor. Quae te ne cura timentem
 420 differat, et pluvias et Cauri frigora vitent ;
 421 duc magis, ut nudis incumbunt vallibus aestus,
 422 a vento clarique faces ad solis, ut omne
 423 exsudent vitium subeatque latentibus ultro
 424 quae facta est medicina vadis. Nec non tamen illum
 425 spumosi catulos mergentem litoris aestu
 426 respicit et facilis Paeon adjuvit in artes.
 427 O rerum prudens quantam experientia vulgo
 428 materiem largita boni, si vincere curent
 429 desidiam et gratos agitando prendere finis !
 430 Est in Trinacria specus ingens rupe cavique
 431 introsus reditus, circum atrae moenia silvae
 432 alta premunt ruptique ambustis faucibus amnes ;
 433 Vulcano conducta domus. Quam subter eunti
 434 stagna sedent venis oleoque madentia vivo.
 435 Huc defecta mala vidi pecuaria tabe
 436 saepe trahi victosque malo graviore magistros.
 437 "Te primum, Vulcane, loci, pacemque precamur,
 438 incola sancte, tuam : da fessis ultima rebus
 439 auxilia et, meriti si nulla est noxia tanti,
 440 tot miserare animas liceatque attingere fontis,
 441 sancte, tuos" ter quisque vocant, ter pingua libant
 442 tura foco, struitur ramis felicibus ara.
 443 Hic (dictu mirum atque alias ignobile monstrum)
 444 adversis specibus ruptoque e pectore montis
 445 venit ovans Austris et multo flumine flammae
 446 emicat ipse : manu ramum pallente sacerdos
 447 termiteum quatiens "Procul hinc extorribus ire
 448 edico praesente deo, praesentibus aris,
 449 quis scelus aut manibus sumptum aut in pectore motum est"
 450 inclamat : cecidere animi et trepidantia membra.
 451 O quisquis misero fas umquam in supplice fregit,
 452 quis pretio fratrum meliorisque ausus amici
 453 sollicitare caput patriosve lacessere divos,
 454 illum agat infandae comes huc audacia culpae :
 455 discet commissa quantum deus ultor in ira
 456 pone sequens valeat. Sed cui bona pectore mens est

457 obsequiturque deo, deus illam molliter aram
 458 lambit et ipse, suos ubi contigit ignis honores,
 459 defugit a sacris rursumque reconditur antro :
 460 huic fas auxilium et Vulcania tangere dona.
 461 Nec mora, si medias exedit noxia fibras,
 462 his lave praesidiis adfectaque corpora mulce :
 463 regnantem excuties morbum. Deus auctor, et ipsa
 464 artem aluit natura suam. Quae robore pestis
 465 acrior aut leto propior via ? Sed tamen illi
 466 hinc venit auxilium valida vehementius ira.
 467 Quod primam si falleret opem dimissa facultas,
 468 at tu praecipitem qua spes est proxima labem
 469 adgrederere : in subito subita et medicina tumultu.
 470 Stringendae nares et bina ligamina ferro
 471 armorum, geminaque cruor ducendus ab aure :
 472 hinc vitium, hinc illa est avidae vehementia pesti.
 473 Ilicet auxiliis fessum solabere corpus
 474 subsiduasque fraces defusaque Massica prisco
 475 sparge cado : Liber tenuis e pectore curas
 476 exigit, et morbo Liber medicina furenti.
 477 Quid dicam tussis, quid inertis damna veterni
 478 aut incurvatae siquast tutela podagrae ?
 479 Mille tenent pestes curaque potentia major.
 480 Mitte age (non opibus tanta est fiducia nostris),
 481 mitte, anime : ex alto ducendum numen Olympo,
 482 supplicibusque vocanda sacris tutela deorum.
 483 Idcirco aeriis molimur compita lucis
 484 spicatasque faces sacrum ad nemorale Dianae
 485 sistimus et solito catuli velantur honore,
 486 ipsaque per flores medio in discrimine luci
 487 stravere arma sacris et pace vacantia festa.
 488 Tum cadus et viridi fumantia liba feretro
 489 praeveniunt teneraque extrudens cornua fronte
 490 haedus et ad ramos etiamnum haerentia poma,
 491 lustralis de more sacri, quo tota juvenus
 492 lustraturque deae proque anno reddit honorem.
 493 Ergo impetrato respondet multa favore
 494 ad partis, qua poscis opem ; seu vincere silvas
 495 seu tibi fatorum labes exire minasque
 496 cura prior, tua magna fides tutelaque virgo.
 497 Restat equos finire notis, quos arma Dianae
 498 admittant : non omne meas genus audet in artis.
 499 Est vitium ex animo, sunt quos imbellia fallant
 500 corpora, praeviens quondam est incommoda virtus.
 501 Consule, Penei qualis perfunditur amne
 502 Thessalus aut patriae quem conspexere Mycenae
 503 glaucum : nempe ingens, nempe ardua fundet in auras
 504 crura. Quis Eleas potior lustravit harenas ?
 505 Ne tamen hoc attingat opus : jactantior illi
 506 virtus quam silvas durumque lacessere martem.
 507 Nec saevos miratur equos terrena Syene
 508 scilicet, et Parthis inter sua mollia rura
 509 mansit honor ; veniat Caudini saxa Taburni
 510 Garganumve trucem aut Ligurinas desuper Alpes ;
 511 ante opus excussis cadet unguibus. Et tamen illi
 512 est animus fingetque meas se jussus in artes :
 513 sed juxta vitium posuit deus. At tibi contra
 514 Callaecis lustratur equis scruposa Pyrene,

515 non tamen Hispano martem temptare ministro
516 ausim : in muricibus vix ora tenacia ferro
517 concedunt. At tota levi Nasamonia virga
518 fingit equos : ipsis Numidae solvere capistris
519 audax et patiens operum genus. Ille vigebit
520 centum actus spatiis atque eluctabitur iram.
521 Nec magni cultus : sterilis quodcumque remisit
522 terra sui tenuesque satis producere rivi.
523 Sic et Strymonio facilis tutela Bisaltae :
524 possent Aetnaeas utinam se ferre per arces,
525 qui ludus Siculis. Quid tum, si turpia colla
526 aut tenuis dorso curvatur spina ? Per illos
527 cantatus Graiis Acragas victaeque fragosum
528 Nebroden liquere ferae : (o quantus in armis
529 ille meis quous dociles pecuaria fetus
530 sufficient) quis Chaonios contendere contra
531 ausit, vix merita quos signat Achaia palma ?
532 Spadices vix Pellaei valuere Cerauni ;
533 at tibi devotae magnum pecuaria Cyrrhae,
534 Phoebe, decus meruere, levis seu jungere currus
535 usus, seu nostras agere in sacraria tensas.
536 Venanti melius pugnat color : optima nigra